

Muljeid 2002. aasta septembris Augsburgis peetud rahvusvaheliselt jutu-uurijate konverentsilt “Jutuvestmine kultuuride vahel”

Tiiu Jaago

Saksa Etnoloogia Seltsi jutu-uurimise komisjon (*Die Kommission für Erzählforschung in der Deutschen Gesellschaft für Volkskunde*) korraldas 1.–5. septembrini 2002 tuntud jutu-uurijate Sabine Wienker-Piepho ja Sabine Doering-Manteuffeli eestvõtmisel Augsburgis rahvusvahelise konverentsi *Erzählen zwischen den Kulturen (Jutuvestmine kultuuride vahel)*.

Kolmele päevale jagus 45 ettekannet peamiselt Euroopa rahva-jutu-uurijatelt. Plenaarettekanded pidasid Wilhelm F. H. Nicolaisen Suurbritanniast (jutustamine kui kultuuriline omaksvõtt), Helge Gerndt Saksamaalt (muistendite uurimisest tänapäeva globaliseerunud maailmas), Sigfried Neumann Saksamaalt (*oma* ja *võõra* kontrast: põgenike ja Mecklenburgi kohalike elanike jututüüpidest), Wolfgang Mieder USAst (vanasõnalaadsed stereotüübid ja nende kultuuride vaheline levik), Leander Petzoldt Austriast (demonlike olendite fenomenoloogia ja regionaalsed erijooned), Helmut Fischer Saksamaalt (jutustamise etnotsentriline toime), Hans Kuhn Austraaliast (Austraalia muinasjutud – kas arusaamatus?), Jurjen van der Kooij Hollandist (hollandi- ja saksakeelne kalender kui rahvusvahelise jutuvara “maaletooja” Hollandis ja Põhja-Saksamaal). Õhtused plenaarettekanded esitasid vanameister Lutz Rörich Saksamaalt (teiste kultuuride kajastamine etnilistes naljades ja anekdootides) ning Klaus Roth Saksamaalt (kultuurierinevuste esitamine argijutustustes).

Konverentsi eesmärk oli teadvustada teiste teadusharude esindajatele etnoloogilise jutu-uurimise võimalusi ja suundumusi. Ettekannetes käsitleti, kuidas pärimuslik jutustamine peegeldab ühiskonda, milles jututraditsioon levib, ja arutleti jutu-uurimise meetodiliste küsimuste üle: mida ja kuidas on võimalik ja vajalik uurida.

Mitmetes ettekannetes analüüsiti stereotüüpe ja kultuuridevahelist kommunikatsiooni. Kultuur on käsitatav kui sümbolites väljendatud reeglite süsteem, jutupärimus osutab *oma* ja *võõra* eristamise kaudu kultuuripiiridele. *Võõras* tuleb juttudes esile siis, kui tuntakse end ohustatuna. Nii traditsiooniline kui ka kaasaegne pärimus on esteetiline eneseväljendus, kuid ka kommunikatsiooniakt, mille kaudu astutakse kontakti oma hirmudega. Stereotüüpidega seostub rahvapärimuses *negatiivne teine* (etnilised naljad), *positiivne teine* seostub enesepeegeldusega (vajadus sarnaneda *teisega*, seda vastu võtta, mis on muu hulgas seotud enesidentiteedi muutmisega).

Küsimus tõest ja valest taandub pärimuse puhul tihti hirmudele ja stereotüüpidele, mille abil luuakse distantse võõraga. Distantse on vajalik võõraga kohanemiseks. Just distantse kasutatakse stereotüüpide muutmiseks ja võõra integreerimiseks *oma* hulka. Jutu uurimise ülesandeks on otsida jutustamise põhjusi: mis on ühiskonnas oluline, mida kardetakse, mille eest end kaitstakse hirmudest jutustades või neid visualiseerides. Siit tõusetub jutustajate kommentaaride ja jutustamissituatsiooni väärtustamine ja mõlema jäädvustamise vajadus.

Käsitlustest ilmnes, et kohati saab Euroopa ulatuses kõnelda pigem kultuurisestest narratiivide lokaalsetest erijoontest, seda eriti juttude puhul, mis kõnelevad inimese ja looduse, eurooplaste ja mitteeurooplaste suhetest või ka poliitilistest suhetest. Jutuvestmine kultuuride vahel on seotud rahvussuhete, migratsiooni ja turismiga. Jutustamine jääb kitsasse ringi, kui räägitakse konfliktidest, mis ei ole saavutanud pärimuse kontekstis laia kandepinda ja teema ei ole teistele pärimusrühmadele samavõrd oluline (holokaustilood juudi peres, massiküüditamine eesti peredes).

Informatiivne ja ettekanderohke konverents peeti Püha Ulrichi Majas. Teise konverentsipäeva õhtul toimus linnapea Eva Lepprandi vastuvõtt Augsburgi raekoja kuldses saalis. Raekoda ja külaskäik Augsburgi marionetteater-muuseumi Augsburgen Puppenkiste andsid võimaluse tutvuda linna ajaloo ja mentaliteediga.